

86

101001

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 8

24

FEBRUARIE

1924

NYOLCZVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKAI
KÖNYVTÁRA

În acest număr: După moartea lui Wilson de Octavian Goga; Poetul poezie de Octavian Goga; Criza noastră bisericească de Grigore Mireana; De unde nu este reîntoarcere de Ion Gorun; Splendida izolare a României de Moise Nicoară; Apologia răposatului de Alexandru Hodoș; Scrisori din Budapesta: Democrația contelui Bethlen de M. Rucăreanu; Gazeta Rimată: Lista de subscripție de Micul Zachî din Veza; Insemnări: Concordatul cu Sf. Scaun; Tricolorul, Clujul în plină revoluție; Falsificarea statistice; Tenorul Grozăvescu; Între călimară și cugetare: Protocoalele dela Gherla; Sașsarul și mercenarii săi; Răsfoind revistele, etc. etc.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CHEZA VODĂ NO. 10

Un exemplar 8 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

După moartea lui Wilson

Deodată cu dispariția de deunăzi a lui Woodrow Wilson s'a re-pus în aprecierea tuturor însemnătatea intervenției Statelor-Unite în recentul conflict mondial precum și rolul personal al fostului președinte dela Washington.

Omenimea a re-trăit cu această ocazie câteva clipe rezumative. Sbuciumul marelui război ne-a reînviat în memorie. Din primăvara anului 1917, când America și-a părăsit izolarea și până după congresul de pace, resimțim parcă toate emoțiile. Astăzi, când avem perspectiva distanței, lucrurile se văd mai lămurit ca odinioară în vârtejul vălmășagului tulbure. Alăturarea formidabilei Republici la blocul creat împotriva Puterilor centrale ne apare în adevăr ca un factor hotărîtor al biruinței și ca unul din temeiurile de căpetenie ale actualei ordini de drept universale. E necontestat că această largă contribuție de energii la rezervoriul de forțe al triumfătorilor e în mod organic legată de personalitatea interesantă a răposatului om de stat. Silueta lui Wilson, încadrată în idealismul și austeritatea care-o caracterizau, se desprinde luminoasă din drama zguduitoare a umanității. Când se va fixa istoria pragmatică a conflagrației, în galeria celor mai de seamă figuri reprezentative va lua loc și fostul locatar din Casa Albă, care, sprijinit pe prerogativele speciale ce-i acordă Constituția țării sale, a avut la dese prilejuri o situație precumpănitoare de ordin personal în diriguirea evenimentelor. Atunci se va rosti și sentința definitivă la adresa lui Wilson, examinându-se obiectiv aportul individual al defunctului șef de stat, care după pașirile lui dela ivirea pe arena ostilităților și până la sfârșit, a lăsat în urmă mai mult amintirea unui spirit de domeniul abstracțiunii, decât regretele încercate de pierderea unui superior analist al realităților pozitive. Pentru moment însă, opinia publică din toate părțile unde s'a luptat împo-

triva Germaniei, reține numai cele mai de seamă acorduri înaintea din activitatea lui. Principiile inovatoare ale seninului filosof de pe vremea congresului de pace au făcut mult zgomot la acea epocă și rezonanța lor postumă tot se mai simte încă. Celebrele patrusprezece puncte, în care își codificase concepția n'au isbutit atunci să-și impună pecetea lor la masa verde, unde spiritul diplomației tradiționaliste încarnat de atitudinea dârză a lui Clemenceau și de abilitatea lui Lloyd George, a fost salvat pe deantregul. Masele populare însă și mai ales popoarele mici au primit cu interes teoriile generoase, dintre cari principiul *auto-determinării* și ideea înființării unei *Ligi a Națiunilor* au întâmpinat o bucurie aproape unanimă. Autorul lor apărea ca un desrobitor de subț apăsarea trecutului nemilostiv, ca o chezașie că de-acum înainte dreptatea își va închina balanța pentru toți deopotrivă, nu îndrumată de prestigiul forții ci de considerațiunile unei supreme echității care a biruit în noua ideologie transplantată pe continentul nostru de marele American. Nu e nici o mirare, că toți oprimații de ieri au tresărit în inima lor când s'a lansat mesajul îndrăzneț. Wilson venea cu-o neașteptată binefacere, cu un dar prețios al tinerei democrații transatlantice pe seama Europei chinuite de răni înveterate, și situația lui inspira credința că la Paris se vor izbândi visurile salvatoare. De-aceia coruri de osanale i-au adus laudă și cu deosebire, pe ruinele Austro-Ungariei dislocate, neamurile împărtășite de libertate au răsplătit cu larga lor mulțumire pe acest Messia de legea nouă, venit să le legitimizeze existența și să dea vieții lor de stat proaspete cea mai puternică bază de legalitate.

Românismul, firește, nu s'a sustras acestei sugestii generale a continentului, ale cărei puternice repercusiuni se desfășurau tocmai în vecinătatea noastră. Partea însă, unde la noi ecoul s'a resimțit mai tare, a fost Ardealul. Aici obida seculară s'a frânt tocmai în timpul când președintele Statelor Unite începuse să-și afișeze primele orientări de politică mondială. Aceste principii au fost un moment accentuate la Viena și Budapesta în ajunul destrămării generale ca un ultim colac de salvare pe seama dublei Monarhii prăvălite, dar fiind adoptate repede de către noii moștenitori ele au servit la întărirea lor. Românii ardeleni deci, ca și Cehii, ca și Jugoslavii, s'au pătruns degrabă de catechismul dela Washington și conducătorii lor prudenți s'au rețrașat după punctele lui Wilson, ca să-și poată rostii dela acest adăpost lozinca unirii. În adevăr, dacă pătrundem bine rostul lucrurilor, înțelegem că aici la noi mesajul președintelui de peste Ocean a fost o clipă un azil al visului nostru din bătrâni și un paravan care imuniza pe cei dornici să-l mărturisească fără primejdie. De-aceia, la adunarea dela Alba-Iulia, paralel cu freneticele strigăte de unire din partea mulțimii, acest lux de wilsonism la cei câțiva diriguitori ai partidului național. Pentru dâșii profesorul utopist devenise un fel de patron care le asigură impunitatea și teoria lui a autodeterminării echivală cu redobândirea graiului pe care și-l înăbușiseră atâta vreme de teama procurorilor unguri. Wilson, deci, au strigat din baierele inimii minusculii bărbați puși în fruntea trebilor pe-atunci.

Wilson dorește desrobirea noastră, nu vă atingeți de noi că ne apără Wilson! Iată mentalitatea de ocazie care a scos la suprafață cultul lui Wilson în particulara configurație a împrejurărilor din Ardeal într-o anumită epocă a istoriei noastre.

Fără a altera câtuș de puțin un real sentiment de pietate care ne încearcă în fața decedatului, din respect pentru adevăr trebuie să arătăm că poporul nostru în unanimitatea lui refuză logica politicianilor dela Alba-Iulia. Unirea noastră națională nu e opera punctelor lui Woodorow Wilson, ci consecința normală a jertfei ce-am adus noi înșine pentru înfăptuirea ei. Ca să fim mai expliciti, trebuie să spunem că unirea în mod virtual ni s'a realizat în ziua când Regatul român și-a iscălit tratatul de alianță cu puterile înțelegerii care ne-au garantat întregirea hotarelor. România de ieri, pe-atunci singura deposedată a destinului neamului nostru integral, a intrat în marele război urmărind acest scop programatic, pentru îndeplinirea căruia a încheiat un legământ internațional. Războiul s'a desfășurat înainte cu contribuția de forțe a tuturor beligeranților. În această cheltuială de energii armata României a fost un factor important cu cei opt sute de mii de morți ai ei. Biruința armelor a dat deslegarea firească: *realizarea obligațiunii inițiale*. Că acest act s'a produs cu asentimentul călduros al fraților desrobiți pe urma înfrângerii opresorului lor, lucrul e lesne de înțeles, fiindcă dorința trăia în inimile tuturor. Că acest act, fără a fi fost agreat de către președintele Statelor Unite, a fost totuș sprijinit de către dânsul pe altă cale în îndeplinirea lui, aceasta nu e mai mult decât satisfacerea unei simple îndatoriri de alianță. Conștiința publică a țării întregite, în orice caz, nu simte nevoia unei recunoștințe speciale față cu rolul președintelui Wilson, care se încadrează și el alături de aliații noștri în același egală și binemerită simpatie.

* * *

Se întâmplă însă, ca de alte ori, că domnii dela conducerea „partidului național” prezintă și în această chestiune o opinie separată. Adversarii noștri țin cu orice preț să dea o semnificare cu totul deosebită fostului om politic și să-i perpetueze memoria într'un chip puțin obișnuit. Cu ocazia morții lui s'au invederat aceste îndemnuri. O delegație a comitetului de-o sută, în frunte cu dioscureii domni Vaida-Maniu s'a prezentat la legația americană din București să exprime condoleanțe în numele „partidului național”. Părintele Man dela Gherla a făcut interpelare în Parlament dovedind o îndemănare neștiută încă în delicate controversse de protocol. Cu totul la înălțime însă s'a arătat șeful d. Iuliu Maniu. Distinsul bărbat politic și monocotiledon om de litere, a scris cu acest prilej al treilea articol din laborioasa sa viață, invitând „mamele române” din toate „ascunzișurile Carpaților” să plângă la sicriul lui Woodorow Wilson.... Care să fie tâlcul acestei extraordinare sfortări, care motivul deranjului d-lui Maniu? Ce mister îi va fi îndemnat să se închine la legația americană pe patrioții care la încoronare s'au înfundat undeva la Dicio-Sân-

Mărtin? Psihologia prea lăcrămoasei demonstrații e din cele mai simple și mai puțin onorabile... Pomeniții oaspeți ai politicei românești se cred datorți să certifice din nou că sunt dincolo de raza bine marcată a sentimentului public la noi. Ei țin se arete lumii că istoria lor diferă de istoria neamului. Ei nu vor să apară, Doamne ferește, ca desrobiții acestei Românie pe care-o detestă de trei ori pe zi și-o înjură pe toate gamele.... Ei n'au avut nici în clin nici mână cu armatele regelui Ferdinand....

Ei au răsărit din „auto-determinare“, sunt oameni slobozi, copiii lui Woodrow Wilson, care-au făcut un „pact“ la Alba-Iulia dela egal la egal, pact neșocotit mai târziu de către mincinoșii dela București. Acum, că a murit Wilson, a murit tata lor, cu care ei s'au găsit totdeauna în perfectă înrudire de idei și care, dacă nu se naștea pe lume el, nu s'ar fi „auto-determinat“ să se unească...

Rar mi-a fost dat să văd o mai monumentală ipocrizie și-un mai rănced cinism ca în acest indiscret tămbălău funerar pus la cale cu atâta lipsă de delicateță. Dumnezeu să-l odihnească pe răposatul profesor, dar nu putem îngădui ca numele lui să fie luat în deșert de către o seamă de arendași ai trecutului nostru, care pentru micile lor afaceri sunt gata să falsifice cursul normal al istoriei contemporane. Avea dreptate domnul Bogdan-Duică, într'un articol publicat la această revistă, unde spunea că s'au strecurat multe minciuni în relatarea vieții noastre din ultimele două veacuri și că minciunile trebuiesc supuse unei operații radicale de eliminare. Acest rol de neîndurați polițiști intelectuali ni l-am impus noi când ne-am hotărât să reducem la proporțiile reale tot ce emană dela tovărășia unor oameni de-a doua mână cu atribuții peste puterile lor.

Cu aceste sentimente trimitem și noi un salut omagial sicriului de peste Ocean.

Venind însă vorba de rostul și taina existenței noastre actuale, privirile ni se îndreaptă spre un alt mormânt simbolic în fața căruia s'ar fi descoperit cu smerenie și ilustrul urmaș al lui Abraham Lincoln... E mormântul eroului nostru necunoscut, lângă care se varsă lacrimi sincere, nu de cerneală, și-ale cărui chemări până astăzi nu le-ați descifrat încă, domnule Iuliu Maniu!...

OCTAVIAN GOGA

Poetul

El nu-i canar de colivie,
Nici câine paznic de ogradă,
Nici cal de ham, bun de corvadă,
Nici vultur de menajerie...

Demult în noaptea cea dintâie
Când ochii lui au prins să vadă,
Era o noapte de baladă
Cu cer rănit de vijelie.
Superba morții serenadă
Cântă pe-a mărilor pustie
Și'n zarea neagră-plumburie
Urlă un lup flămând de pradă,
Iar dintr'a norilor grămadă,
Un fulger groaznic de mânia
Se ascuțea în drum să cadă
Pe niște lanțuri de robie.

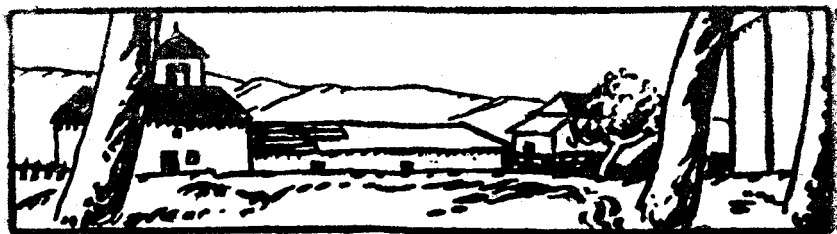
Atunci ursita care scrie
Cărarea din copilărie,
Simțind a cerului dovadă,
Și-a zis zâmbind cu ironie:

Nu-l fac canar de colivie,
Nici câine paznic de ogradă,
Nici cal de ham, bun de corvadă,
Nici vultur de menajerie...

Și-a scris în carte:

— Poezie!

OCTAVIAN GOGA

Criza bisericească*)

— O polemică uitată și o caterisire cu tâlc —

Era în iarna anului 1907.

La Sibiu, peatunci metropola culturii românești din Ardeal, se iscase o aprigă controversă bisericească. Era vorba de rostul și *chemarea preoțimii la noi*.

Focul polemicei l-a deschis, cu câteva salve de atac, revista literară „*Lucașfărul*“, în momentul când a apărut primul număr din „*Revista Teologică*“, pe care s'o redacteze un tânăr profesor al seminarului de teologie din Sibiu.

Cei cari am urmărit atunci desfășurarea acestei polemici, — dela urzeala ei brodată pe un fond academic până la zeflemelele usturătoare, în care s'a înecat, — știm despre ce era vorba. Ne aducem aminte foarte bine, din ce izvor de idei țâsnise acerba controversă literară, care a reușit atunci să agite un moment spiritele domoale ale cărturării noastre ardelene. Vor fi însă mulți cari au uitat.

Deci, să rezumăm puțin.

* * *

Judecând după materiulul prea sec, sau prea „științific“, după haina extrem de savantă, în care-și făcea apariția noua revistă bisericească, tinerii dela „*Lucașfărul*“ s'au crezut în fața unui primejdios *curent clerical*. Zic primejdios, deoarece concepția lor despre rolul preoțimii la noi, fiind cu total alta, se temeau nu cumva acest curent neobișnuit să 'mprumute vieții sufletești a clerului un ipostas nou și o îndrumare cu desăvârșire streină de vechiile sale atribuții istorice.

Stegarii acestui curent, grupați în jurul noului organ de propagandă religioasă, — își zicea cu 'ngrijorare „*Lucașfărul*“ — se pare,

*) În zilele actuale de destrămare, biserica trece la noi prin mari sgudiri interne. Dorința de-a scăpa venerabilul așezământ de multele neajunsuri care l-au copleșit și de-a purifica atmosfera în jurul lui, ne-a îndemnat să începem prin acest articol o serie de cercetări asupra problemei bisericești. Dacă am putea cât de cât să smulgem din inacțiune conștiințele adormite, am fi perfect mulțumiți.

Red. „T. N.“

că au de gând să încerce mințile bieților preoți dela sate cu întreg bagajul lor inconsumabil de abstracțiuni dogmatice și „*chițibușerii teologice*”, importate dela universitățile streine, în special dela facultatea din Cernăuți.

Urmarea fatală a acestor nenorocite străduinți are să fie, natural, că preoții străvechiului Ardeal, adăpați consecvent cu teoriile subțiri ale dogmaștilor de profesie și îndrumați cu mințile spre meleagurile sterile ale îndeletnicirilor de ordin metafizic, azi-măine te pome-nești că n'o să mai aibă nici un strop de înțelegere pentru adevăratele lor îndatoriri de *păstori*.

Faptul acesta, dacă ar ajunge să se împlinească, ar constitui de sigur o foarte primejdioasă deraiere dela rostul istoric al tagmei noastre preoțești, a cărei chemare la noi a culminat tocmai în acel dar miraculor de a ști să înfrățească trebuințele intime ale sufletului cu permanentele nevoi sociale și economice ale credincioșilor.

Populațiunea noastră rurală, cu multele ei mizerii economice, cu viața ei sufletească simplă și plină de poezie pastorală, nu-și poate permite luxul unor preoți, cari de dragul unor dubioase și efemere teorii dogmatice sunt în stare să-și neglijeze imperioasele lor datorii de îndrumători ai satelor. Un popor de țărani necăjiți și incuțiți cum este al nostru, n'are nevoie de doctori savanți, cari, în vreme ce satul se prăpădește de lingoare sau de pelagră, ei stau impasibili și se'nchid ermetic într'un laborator particular, pentru ca să analizeze un nou soi de microbi...

Decât cu astfel de preoți, — încheia „*Lucafărul*” — mai bine să renunțăm la savantlăcul teologic și să rămânem la vechiul „popă românesc”, a cărui erudiție se rezuma întreagă în „*înțelepciunea molitfelnicului*”. În schimb el era *părintele* adevărat al poporului, era tălmăcitorul durerilor lui, povățuitorul și acoperemântul neazurilor lui și mai presus de toate apostolul entuziast și neînduplecat al aspirațiilor lui naționale.

Curentul inaugurat de „*Revista Teologică*”, — în loc să trateze chestiuni de actualitate din sfera vieții de păstorire la țară — se ocupă de universalitatea religiunii, de critica biblică mai înaltă și de alte probleme indigeste, plecând prin urmare dintr'o falsă interpretare a chemării preoțești la noi și fiind lipsit de orice justificare principiară...

* * *

Făță cu aceste principii, noua revistă bisericească afișa o concepție diametral opusă. Desfășurându-și programul de muncă și rezonanțele cari au reclamat apariția ei, redacția opunea punctul de vedere, că menirea „*Revistei teologice*” este să umple un gol profund simțit în rândurile preoțimii românești. Rostul ei educator este tocmai să contribuie la ridicarea nivelului cultural și profesional al clerului, care, nu mai încapă discuție, este din cale afară coborât. În lipsa de profesori, specialiști în teologie, prea puțină pregătire profesională se dăduse în trecut tinerilor seminarști, chemați să devină doctorii sufletelor, zarea pământului și lumina lumii. O revistă de specialitate pentru

cler, care să-i completeze sumarele și adesea prea laicele cunoștințe din școală, să-i primenească ideile, să i întărească convingerile și să-lărgască orizonturile sufletului, fortificându-i mereu zelul de păstorire, este una din cele mai arzătoare nevoi culturale, pe cari le reclamă glasul bisericii. Și'n deosebi glasul vremii.

În temeiul acestor convingeri „*Revista teologică*” pretindea respect față de știința teologiei, opunând afirmația, că numai preoții cu serioasă pregătire de carte, numai clerici luminați prin școale pot fi adevărați părinți ai poporului și buni cârmuitori de suflete...

* * *

Apriga polemică dintre *Octavian Goga* și *Nicolae Bălan* — căci dânsii au fost cei doi adversari de principii cari și-au încrucișat spațele — a stârnit, cum spuneam, mare vâlvă

Lumea cetitoare din Ardeal, în special preoțimea, — răscolită un moment din patriarhala lene de gândire în care o țineau cufundată „*Unirea*” și „*Telegraful Român*” — se împărțise în două mari tabere.

Unii erau de părerea „*Luceafărului*”, alții luau în apărare „*Revista teologică*”. Și, ca de obicei, erau unii și la mijloc, cari dădeau dreptate și unora și celorlalți, firește — „până la un punct.” Timp de câteva săptămâni valurile înverșunatei polemici dela Sibiu s'au repercutat furtunos în apele celor două tabere adverse, provocând aprinse discuții între zidurile seminariilor din Blaj și Sibiu, ca și'n mijlocul preoților dela țară, cari, strânși în jurul unui păhărel de vin o comentau prin toate târgurile.

Pe urmă discuția, cu întreg cortegiul ei de probleme, a fost uitată, și a dispărut ca un nor de praf. Adversarii au depus tolba cu săgeți fără ca vreunul să se lase convins și fără să-și modifice o iotă din opiniile pentru care s'aruncase în focul luptei. Publicul cetitor s'a potolit repede. Preoțimea s'a întors și ea cu gândul la daraverile mult mai pozitive ale gospodăriei. Nimeni nu s'a mai lăsat ispitit să disece adevărurile și să selecționeze argumentele interesantei controversă. Nici unul din mai marii bisericii n'a luat cuvântul, nu s'a trudit să-i cearnă învățămintele, să aleagă grâul din pleavă și tot ce-i bob curat să-l samene în pământul care trebuie. Venerabilele fețe bisericesti dela consistoare, credincioase vechilor tradiții ale inerției, au rămas și de data asta reci și imperturbabile și n'au găsit de cuviință să treacă problema chemării preoțești nici cel puțin prin patul lui Procruste al unui „*Concluz sinodal*”. Aceasta pentruca să se adeverească din nou, că polemicele la noi au cel mult darul de a învolbura o clipă spiritele, pentruca problemele în discuție să rămână tot atât de nelimppezite. Deatunci au trecut aproape douăzeci de ani.

* * *

Veți întreba deci cu o legitimă curiozitate: pentruce răscolesc eu praful de pe această poveste uitată? Ce interes poate să mai deștepte lumea noastră de astăzi pentru o banală controversă provincială?

Să vedeți.

În sânul bisericii ortodoxe a intervenit — cum știți — un caz senzațional. La enoria „Cuibul cu barză“ din Capitală s'a declarat zilele trecute, o adevărată revoluție religioasă. Preotul, care în avântul sufletului său depășise granițele dogmelor, a fost caterisit. Turma s'a dat de partea păstorului huiduit. Mai marii bisericii s'au turburat și întreg sinedriionul cu dânșii...

Evenimentul este viu comentat în presă. Câteva fețe bisericesti și-au spus cuvântul și lumea pare a se fi împărțit din nou în două tabere. Rostul educator al bisericii, chemarea preoțimii la noi este pusă din nou în discuție publică. Ceeace mi-a bătut însă la ochi este, că din cei doi polemisti dela Sibiu, astăzi, când lupta de idei este aproape aceeaș, numai unul apare pe teren. Și, lucru ciudat, tocmai *laicul*.

În timpul din urmă am văzut pe fostul ministru de culte, atacând în mai multe rânduri *problema religioasă* la noi. Pentru cei cari urmăresc paginile „*Tării Noastre*“, ele sunt o viie mărturie.

Păstrându-și continuitatea de gândire și spiritul de observare pentru fenomenele, care le semnalează în viața sufletească a neamului, d-l Goga urmărește, se impresionează și-și coboară pe hârtie toate gândurile și reflexiile, pe cari i-le trezește intuiția adâncă a evenimentelor din biserică.

În acelaș timp, distinsul teolog și polemist de ordinioară, preotul mare de astăzi, păstrează o cuvioasă muțenie și-și lasă condeiful să ruginească. În presă se fac constatări din cele mai ucigătoare cu privire la paralizia de care e lovit clerul și la putreziciunea ce se observă în trupul găunos al organismului maicii biserici. În paginile revistei „*Gândirea*“ un tânăr scriitor spunea mai deunăzi fără înconjur, că — grație pietrificării ritualiste și caracterului ei de pasivitate orientală — ortodoxia a ajuns astăzi un idol detronat. O adevărată *cultură creștină* la noi lipsește, pentru că clerul n'a fost și nu este în stare s'o creieze...

Constatările acestea trec neobservate la noi. N'am cetit nicăiri să fi fost comentate din partea acelora, pe cari atât de mult îi privesc.

Se produce evenimentul dela „Cuibul cu Barză“. Cazul preotului frământător de suflete, alungarea „ereticului“ — care în avântul apostoliei sau în urma unei conștiințe evoluări spirituale sburase departe peste frontiera dogmaticiei, — răscolește opinia publică și agită spiritele din toată țara.

Și atunci din conștiințele luminate răsar un noian de noi reflexiuni și întrebări, cari așteaptă un răspuns.

— *Biserica noastră de azi este stăpânită de o inerție paralizantă... Clerul nostru a fon și lipsit de orice pasiune pentru adevărurile religioase, ne-a dat o țărâtime plină de superstiții și o clasă de intelectuali imorali și păgâni...*

— *Cu sufletul biruit de tristeță mă gândesc la Hristos și la biserică.*

Aceste cuvinte de grea osândă le scrie și le iscălește Octavian Goga. Și mai grav este însă ceace spune un preot din București:

— *Plecarea preotului Tudor însemnează o primă biruință a protestantismului și începutul durerilor... Suntem în ajunul naufragiului nostru confesional... Dacă starea noastră bisericească nu se schimbă și fabricile oficiale urmează mai departe să ne confecționeze preoți, dascăli și episcopi, în curs de câteva decenii toată lumea iubitoare de Hristos se va duce după Tudor Popescu și după alți revoluționari, cari se pregătesc în umbră..*

Ați înțeles?

Băgați bine de seamă! Constatările acestea le face preotul Galaction, în seria de articole ce publică asupra celui caterisit. Aceleași constatări sombre și dezolante le fac alți și alții, cari văd împiedicarea din biserică și au curajul moral să-o desvălească în toată goliciunea ei rușinoasă.

Răsvrătirea dela „Cuibul de barză“ nu este privită în urmăre ca un simplu fenomen izolat, care se poate tranșa cu o canonică afurisire. Ea este considerată ca rodul unor vechi păcate din naștere și din partea celor inițiați este tratată ca o consecință fatală a stării de spirit din biserică, — stare de inerție datorită anarhiei de educație din seminariile și facultățile noastre de teologie.

Dacă mai există înțelegere și simț de răspundere, atunci cuvintele acestea ar trebui să umple de fiori toată ceata preotească și călugărească. Ceeace mă surprinde și mă pune pe gânduri este tocmai faptul, că — în fața acestor sentințe de moarte — acei, cari ar trebui să vorbească și să se justifice — tac. Învățații noștri clerici dela Sibiu și Blaj tac. „*Revista teologică*“, care continuă să apară și astăzi sub patronajul mitropolitului Nicolae al Ardealului, se bucură și se veseleşte pe două coloane pentru un cleric renegat dela Gherla, care din supărare se întoarce la statul ortodoxiei, iar cazul revoluționar dela „Cuibul cu Barză“ îl înregistrează, scurt și fără comentariu, ca pe un simplu fapt divers.

Ce însemnează acalmia și muțenia aceasta? Politică de struț sau — ierte-ni-se vorba — o ușoară frivolitate?

Rostul și prestigiul bisericii este pus în cumpănă. Rolul educativ și influența civilizatoare a clerului sunt contestate de înșiși preoții bisericii. Arhieriei noștri stau nemișcați și se mulțumesc cu o blândă și infructuoasă păstorire de față?

Atunci când laicii sunt stăpâniți de cel mai cras indiferentism religios, când scepticismul să cuibărește tot mai adânc în suflete; când sectele se sporesc ca bălăriile, când societatea cultă românească trece prin cea mai grozavă eclipsă morală, nu crede distinsul apologet de odinioară, tânărul și învățatul mitropolit de astăzi, că are un cuvânt de spus sau un gest de făcut?

Noi nu facem judecată și nu intrăm în aprecierea preotului Tudor, izgonirea căreia a provocat recenta polemică asupra ortodoxiei. Nu afurisim și nu tămăiem pe nimeni. În cursul discuției, care am dori să se pornească cât mai largă și mai documentată, se va vedea cine a călcat pe urmele lui Hristos și cine este marele vinovat. În orice caz caterisirea de care vorbim își are tâlcul și cântecul ei.

Obişnuieţi să privim cu ochii deschişi nu putem să nu vedem finalul în care se sbate biserica. Vedem cum dela un timp preoţii din Ardeal o părăsesc, ca pe o corabie împotmolită, salvându-se care cum pot pe bărcile carierelor civile.

Impresuraţi de talazuri, cei rămaşi pe vasul primejduit stau totuşi cu braţele pe piept.

Tăcerea şi somnolenţa au totdeauna un miros cadaveric.

Iată momentul, care împrumută acestor rânduri o notă de actualitate. Iată fenomenul straniu, care m'a făcut să-mi reamintesc polemica de acum douăzeci de ani.

* * *

De mult timp aveam convingerea că biserica noastră este în pragul unei dureroase crize. Dacă nu se înnoieşte din fundament, dacă nu se primeneşte la faţă, catapeteasma ei ameninţă cu prăbuşirea...

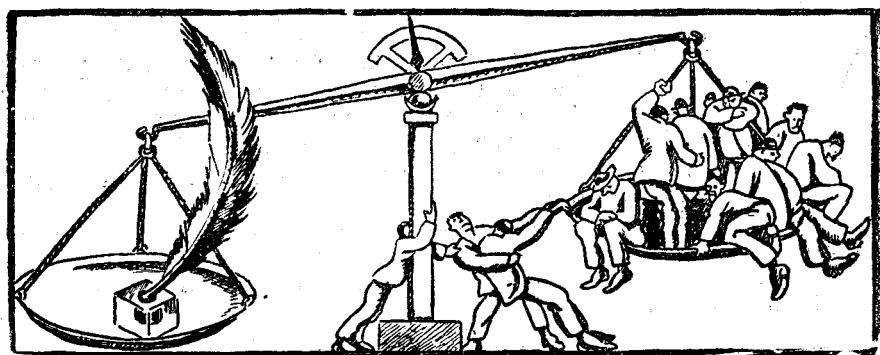
Şi dacă oblăduitorii ei stau indiferenţi, cu ochii legaţi, este o înaltă datorie naţională a celor cu vederea limpede să se apropie de trupul bolnavului, care se sbate în agonie.

Trebuie să punem degetul pe rană. Cei pricepuţi să ţină consult şi să-şi spună părerea cu gând serios şi curat. Să se deschidă o discuţie largă, pentru că e vorba de soarta şi viitorul neamului.

Dacă bolnavul nu se va putea salva altcum, să vină doctorii şi să facă operaţia chirurgicală. Să se taie în carne viie.

Dacă sunt microbi, ei trebuiesc căutaţi şi distruşi, ca să nu mai infecteze sângele miresei lui Hristos. Actuala perioadă de criză acută însă nu mai poate să dureze. Pentru că orice s'ar spune — *ceva este putred în Danemarca*...

GRIGORE MIREANU

De unde nu este reîntoarcere

Motolind scrisoarea în mână, se plimbă de două-trei ori în lungul odăii, apoi se întinse pe fotoliul de lângă sobă și rămase cu privirea țintă în aer, ca și când ar fi vrut să prindă de acolo un punct de unde să porniască a-și depăra vâlmășagul gândurilor.

În colțul de lângă fereastră, în fața lui, figura rece și aspră de față bătrână a surorii sale, cu ochii plecați asupra unei broderii complicate, abia trăda, printr'o nuanță de liniște mai sărbătorească decât de obicei, mulțumirea sufletească ce-i pricinuisse neașteptata întorsătură a lucrurilor.

Fusese ca o furtună ce trecuse prin existența lor. Și iată acum iarăș se așternea calmul de odinioară, monotonia zilelor uniforme, lăsând doar în sufletul tânărului o amărăciune, asemănătoare aceleia de pe urma unui tâmbălău de veselie excesivă, — asemănătoare numai, dar de o mie de ori mai sfâșietoare.

Un tâmbălău, un chef monstru; mai la urmă, cu adevărat așa îi apărea acum întreagă acea aventură, al cărei desnodământ sta în bucățica de hârtie, pe care o ținea încă, mototolită, în mâini. Un gest numai spre flacăra ce pâlpăiau în gura sobei, și nici o urmă din ea n'avea să mai rămână; — o, de s'ar putea șterge tot așa de lesne și urmele din amintirea chinuitoare!

Desfăcu scrisoarea și o netezi pe genunchi. Se uită la ea, dar nu-i mai citi cuprinsul, ci altceva citea; — recitea scăpărarea scurtă a visului nebun ce-și făurise, biet neștiutor de păcătoșeniile lumii și de adâncurile întortochiate ale sufletelor omenești.

* * *

Un tâmbălău, un chef monstru fusese și acela în mijlocul cărui a zărise întâia oară, prin fumul țigarilor și al vinurilor tari, pe femeea

cu ochii fascinatori, strălucitori în albăstrimea lor îndrăzneță. Străin, nu prea la îndemâna lui, în mijlocul petrecerii a cărei obișnuință nu o avea, cu gândul mereu la privirea muștrătoare cu care avea să-l întâmpine a doua zi soră-sa, nici nu căutase a-și tălmăci, la început, șoptirile dintre fete, întrerupte din când în când de privirile adânci și stăruitoare ce-i aruncau ochi albaștri și îndrăsneți. Frumoși ochi, — dar ce folos! — ochii frumoși cari zâmbesc tuturora, azi unuia, mâine altuia...

Se sculase să plece, răspunzând cu ridicări din umeri și cu zâmbete de scuză la stăruințele prietenilor, și se apropie de ușă, când un țipăt urmat de un hohot de plâns în sughițuri îl făcu să se întoarcă. La masa benchetuitorilor se iscuse o învălmășală, din mijlocul căreia se ridică deodată glasul ascuțit al unei fete:

— A leșinat Ninetta!

Sta zăpăcit, nehotarât, când o altă fată se apropie de el:

— Dumneata ești de vină; de ce vrei să pleci? Ai înebunit-o...
Il prinse de braț și-l târă.

— Uite, Ninetto dragă, nu pleacă, s'a întors...

Ochii albaștri se deschiseră iar, turburi întâiu, apoi redobândindu-și strălucirea, pe măsură ce fața se însenina într'un zâmbet de fericire, și lacrimi mari se rostogoliau pe obraji albi ca varul.

În hohote mari și în glume scăpărătoare urmă apoi cheful, prezidat de „tânăra pereche“. Desmeticită din fumul vinurilor tari, Ninetta nu mai punea mâna pe pahar, se strângea alături de „fericitul mire“, și-i arunca pe subt gene priviri fricoase, ca de teama de a nu-l mai pierde iarăși...

* * *

Nu l-a pierdut atunci, — dar a doua zi, la despărțire, ochii albaștri căutau în zadar să împrumute din veselia lor privirii vagi și întunecate a iubitului.

— Nu, nu, — isbucni smulgându-se de sub desmierdarea rugărilor fără vorbe; — nu e asta o viață pentru mine...

Ninetta a răma cu ochii la dânsul; apoi încet, dând glasului ei ceva din melodia vagă a unui cântec de dor — așa i-a răsunat cel puțin lui atunci — i-a răspuns:

— Și crezi tu că asta e o viață pentru mine?... Și crezi tu că eu n'am visat niciodată o altă viață?... Cine să mi-o dea?... Tu, tu, — ia-mă, du-mă, să trăiesc pentru tine, numai pentru tine...

Cellalt potop de vorbe abia și-l amintește. Erau acolo toate făgăduielile și toate jurămintele cu cari se umilește un suflet copleșit de o simțire pe care o crede veșnică, neschimbătoare. Vorbe! adevăruri azi, minciună mâine. Clipe în cari te crezi stăpân pe firea ta, neînduplecat stăpânitoare. Hotărâri cu cari te înșeli pe tine și înșeli, fără să te gândești, pe alții...

Acestea și le spune acum, dar atunci, — atunci a crezut.

A fost greu, și s'a minunat el însuș, cum a știut să înduplece asprimea aceea care-l stăpâna și acum, cași atunci când rămăsese co-

pil orfan, sub singura priveghere și ocrotire a surorii sale... Da, era în acea asprime iubire, și aceasta a învins. Era o iubire cum poate nu mai esta alta, aceea care a sprijinit datoria ce sora mare a crezut că are față de fratele rămas fără alt sprijin și fără altă iubire în lume. Aceasta a învins.

Și tot ea, această iubire, a fost care a văzut mai limpede atunci când, poate și de teama d'a nu privi sfărâmându-se cu totul clădirea pe care o ridicase cu jertfa unei vieți, s'a înduplecat în cele din urmă, dar numai într'un fel: Să nu fie nici o grabă cu împlinirea formelor legiute ale căsătoriei... Ea, tocmai ea, femeea morală și austeră, ceruse aceasta... O jertfă mai mult adusă iubirii pentru fratele, pentru copilul ei... Dar bine văzuse!

O! clipe delicioase de voluptate neuitată! Cum străluciau, altfel parcă, ochii albaștri, scăldați în bucuria unei fericiri noi, negustate încă!

Răsuna casa de râsete voioase, râdea Ninetta de stângăciile ei în nou-i rol de menajeră, — dar se bucura din toată inima, ca un copil, și nu mai contenia, cu extazierile:

— Ah, ce bună viață, ce dulce viață! Așa-i că suntem fericiți?...

Voia să învețe toate, să se pună în curent cu gospodăria unei case. Întreba într'una și ciripia toată ziua: asta cum trebuie făcută? acum ce mai avem de lucru? Și dela răspunsurile rare și reci ale surorii, se întoarcea iarăș la bărbățul ei drag și dulce:

— Ce mai vrea dragul meu? ce să-i mai fac iubitului meu?... De ce nu e și măicuța Sevastița veselă ca noi? De ce nu râde nicio-dată cu noi?

Și iarăș se întorcea refrenul:

— Nu suntem noi fericiți?

Numai privirea fixă a Sevastei, oprindu-se uneori asupra fratelui ei, zicea neînduplecată; nu.

Și ea a fost care văzuse bine.

* * *

Umbrele serii se lăsau, abia se mai puteau desluși slovele din scrisoare — totuș el le vedea bine și le recitea în gând.

„Dragă, iartă-mă, iartă-mă și primește-mă iar la tine... Primește-mă iar, măică Sevastă, și fii mai bună cu mine de cum ai fost. Că dacă ai fi fost mai bună, nu m'aș fi rătăcit iar pe unde umblu rătăcită...”

„Atunci când am plecat de acasă, — de ce nu mă vezi cum plâng când scriu vorba asta, — atunci n'aveam niciun gând. Am spus așa că-mi trebuiau cumpărăturile acelea, poate că-mi trebuia numai aer, că eram ca o pasăre într'o colivie și ochii măicuții Sevastei mă speriau tot mereu ca niște ochi de uliu. Și tot m'aș fi întors, și mă întorc și-acum dacă mă ierți.”

„Ceasul rău mi i-a scos în cale, știi tu pe cine. Au sărit împrejurul meu. — Ninetta! Ninetta! ce te mai faci tu Ninetto, te-ai ascuns de tot, te-ai burghezit, — și m'au luat pe sus. Nu m'aș fi dus

cu ei, dar atunci mi-a venit așa un necaz, pe maica Sevasta și pe tine care m'ai ținut acolo să n'aud o vorbă bună, numai vorbe ursuze și plicuseală. Și m'am dus cu ei, tot cu gândul să mă întorc, că se făcuse târziu.

„Vai, cum am plâns și tot plâng de atunci mereu și numai la tine mă gândesc, cum te-am pierdut, așa proastă cum am fost să mă iau după un necaz într'un moment.

„Dragă, dragă, iartă-mă și primește-mă iară să fim cum am fost, eu nu mai pot uita, dacă m'ai iubit, nu știu cum să-ți mai spun că te-am iubit numai pe tine...”

Și iar se încurcau slovele sub ochii tânărului. Scoase o țigară, o aprinse cu scisoarea, dela foc, și se uită cum se îndoiau filele înegrite sub arderea înceată. Apoi aruncă scrumul în sobă.

Ridicându-și ochii de pe broderie, Sevasta rămăsese neclintită în colțul ei. Tresări deodată. De afară dela poartă, un scâncet ca de câine bătut par'că-i izb se urechea. Se ridică și se apropie încet de fereastră. Cu o mișcare repede trase perdeaua.

— Ce este?

— Nimic, răspuse cu o tremurare ușoară în glas, maica Sevasta. Vântul mișcă portița; am să trimit pe Maria s'o încuie.

Și se strecură ca o umbră pe ușă, pe când fumul țigării umplea odaia, urcându-se în rotocoale încete spre tavan.

ION GORUN

Splendida izolare a României

Privim cu o profundă melancolie, cum politica externă a României s'a fixat, dela o vreme încoace, subț semnul unei desăvârșite pasivități. In somptuosul său cabinet din palatul Sturdza, d. I. G. Duca se odihnește de doui ani încoace pe laurii Micei Antante, — la nașterea căreia n'a contribuit totuș cu nimic, — și s'ar părea că nu râvnește nicio altă ambiție dincolo de tipicurile consacrate ale diplomației de modă veche. Impresia aceasta au avut-o și gazetarii străini, cu prilejul conferinței dela Belgrad, iar noi avem toate motivele să credem, că actualul ministru al Afacerilor străine s'a simțit prea măgulit de o asemenea apreciere.

Imprejurările de astăzi se încăpățânează însă să ceară mai mult. Conversația îndemânatică, discreția surăzătoare, linia distinsă a fr acului, toate elementele decorative cari alcătuiau pe vremuri însușirile unui perfect și inutil ambasador, nu mai slujesc astăzi la altceva, decât să ne facă să stăm, într'un chip foarte elegant, pe loc. Intr'o epocă de frământare activă, când alianțe neașteptate se făuresc în văzul tuturor, când legile gravitației determină noi constelații de puteri în locul celor cari s'au prăbușit, toate guvernele țărilor din Europa au simțit porunca arzătoare a unei acțiuni constructive, nevoia unui scut prevăzător în fața primejdiilor viitoare. Conferința dela Belgrad ar fi putut să ne deschidă puțin ochii asupra realităților, pe cari nu ne învoim să le pricepem. Dl. I. G. Duca a găsit în capitala Jugoslaviei o îndoită surpriză: alianța Cehoslovaciei cu Franța și acordul sârbo-italian în privința Fiumei. In costeliva sa valiză, reprezentantul României nu aducea, de data aceasta, decât repertoriul redus al „chestiunilor de o importanță secundară“. Colegul său din Praga, d. Beneș purta însă în servieta sa un tratat încheiat cu guvernul din Paris iar bătrânul patriarh al politicei sârbești, d. Pașici, se pregătea să întreprindă triumfalul său drum la Roma.

* * *

Mica Antantă, răsărind în fața tuturor ca o severă sentinelă a noulor orânduielei din Europa centrală, n'a fost socotită inutilă nici la Belgrad, niți la Praga. Dimpotrivă. Cehslovacia ca și Jugoslavia au dat

dovadă, prin pășirea lor energetică, alături de noi, că văd în această tânără Triplă Alianță o garanție absolut necesară pentru menținerea ordinii actuale, pe urma desmembrării Austro-Ungariei. Dar ele nu s'au mulțumit cu atât. Primejdia comună a unei revanșe maghiare fiind definitiv înlăturată, cele două țări vecine nouă au căutat să rezolve, fiecare în parte, și problema cealaltă, care nu se putea aduce la masa comună. Cehslovația, presimțind la spatele ei primejdia germană, a ales calea cea mai simplă: aceea a înțelegerii cu Italia. Avem oare dreptul să schițăm, măcar o grimasă de nemulțumire, față de aceste aranjamente ale unor *aliați* cu două țări, — să nu le zicem surori cum se obișnuiește, — să le zicem numai: *prietene* nouă? Oarecare amărăciune, da, încolțește în spiritul fiecăruia, la gândul că România n'a reușit să realizeze, în ceea ce o privește, câștiguri diplomatice asemănătoare, de natură să ocrotească definitiv mult dorita liniște la granițe. Prezența Italiei pe coasta dalmatină, îngrijitoare pentru Jugoslavia, pe noi nu ne privea; ba mai mult, încordarea relațiilor sârbo-italiene ni se părea o mică disonanță supărătoare în concertul Micel Antante. În zbulciumul care frământă Germania de astăzi, pregătind încordarea Germaniei de mâine, nu vedeam nici o amenințare; de aceea, în afară de o vagă mișcare de simpatie a opiniei publice dela noi în favoarea politicii dârze a dlui Poincaré, nimeni nu părea impresionat prea mult de evenimentele desfășurate în provinciile Rinului. Cehslovația, fără să fi invocat vreodată legături sufletești cu Franța în măsura în care le-am scos la lumină noi, a tras toate foloasele din situație grea în care se găsește guvernul francez, și și-a câștigat cel mai puternic punct de rezim împotriva unei viitoare expansiuni a Reich-ului asupra Boemiei.

Noi ce-am făcut în vremea aceasta? Legăturile noastre cu Franța, în loc să se consolideze, au slăbit. Între guvernul dlui Ion Brătianu și acela al dlui Benito Mussolini s'a stabilit o receală cu desăvârșire nejustificată: la Roma ne pregătim singuri o atmosferă aproape ostilă. Unica noastră măsură de prevedere față de reînvierea Rusiei imperialiste: alianța cu Polonia, — și aceasta opera guvernului Averescu, — s'a înglodat în câteva acte de pură curtoazie. Protocolarul schimb de decorații nu constituie nici de cum chezașia unor forțe reale, gata de a se sprijini între ele, căci bogatele panglici ale diferitelor ordine n'au alcătuit niciodată un zăgaz de apărare militară.

* * *

Ceeace ni se pare însă cu mult mai neliniștitor decât însăși situația României în câmpul politicii externe este concepția comodă, de o inexplicabilă încredere, care stăpânește cercurile conducătoare dela noi. Nimeni nu s'a emoționat, în momentul în care România a „renunțat” la împrumutul de 100 milioane franci, deși acest împrumut era destinat să întregească armamentul nostru, prin urmare nu se poate spune că nu-l dorisem. Guvernul dlui Ion Brătianu n'a manifestat însă nicio părere de rău. Dimpotrivă, într'un comunicat oficial

care avea sarcina să lămurească lumea, se schița acest gest de orgolioasă încredere în sine: — „*De pe urma întârzierii survenită în această afacere, dacă nu este bine să se facă nicio apreciere, e nimerit să se tragă o învățătură: aceea că România nu trebuie să spere prea mult dela concursul prietenilor din afară, ci să aștepte totul dela propriile puteri de rezistență dinăuntru*”.

Amăgitoare formulă, îndestul de măgulitoare pentru amorul nostru propriu național, dar destul de nesigură pentru riscurile viitorului, a găsit pe-alcouri ecouri foarte caracteristice. Astfel, o tânără publicație săptămânală, scoasă de sub tipar dinadins pentru a propovădui „europenizarea” grabnică a balcanicei României, s’a angajat să justifice rețeta guvernamentală și pledează, cu toată seriozitatea pe care o dospelc mașinile de cules dela *Adevărul*, cauza splendidei noastre izolări. Argumentația e complicată și subtilă, că toată logica Talmudului. Ascultați: „Nu prin alianțe, care au și foloase dar înseamnă totdeauna și o povară, nu prin gravitarea în orbita acțiunii unuia din marile state de inițiativă se poate asigura interesul politic al țării, ci printr-o liniștită și prietenoasă expectativă. — Sunt unii cari nu înțeleg acest lucru, cerând cu orice preț găsierea unui punct de sprijin extern pentru politica noastră. De unde norma aceasta de a avea un punct de sprijin? Și există unul mai puternic decât dispoziția liberă în fiecare clipă și puțința de a manevra după necesitățile conjuncturii politice?” Concluzia e simplă. D. Iacob Rozenhal, cași d. I. G. Duca, s’a alăturat lozincei celebre: *prin noi înși-ne*. Nu puteam primi materialul de război din Franța, deoarece târgul acesta nu era bine văzut la Londra. Nu e prudent să ne apropiem prea mult de Italia, căci o asemenea prietenie ar fi rău privită de Franța... Povestea se lungește, dacă doriți, la infinit. Pornind dela convingerea că ne aflăm în fața unei regrupări de forțe politice în Europa, — ceace ni se pare adevărat deocamdată numai pentru o anumită parte a Continentului, — trubadurii singurătății noastre diplomatice anticipează asupra evenimentelor și cugetă (atât cât le permite situația) cași cum ruptura dintre Anglia, Franța și Italia ar fi un fapt împlinit. Deci, având să ne descurcăm înaintea *antagonismului* dintre aliații de ieri, suntem sfătuiți cu prudență să păstrăm o distanță egală între noi și fiecare din cele *două tabere* care se formează sub ochii noștri. Noi, adică, n’avem nevoie de nimeni; iar, cine va avea nevoie de noi, va ști să ne găsească pe hartă...

* * *

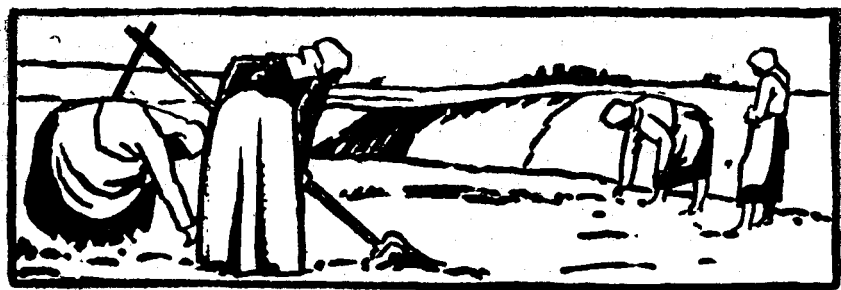
Din referire, situația nu e tocmai aceasta. Experiența războiului ne-a dovedit limpede, că tocmai dificila noastră situație geografică nu ne permite luxul de a aștepta, în cazul unui conflict general, ofertele strălucite ale solicitatorilor. Gândul acesta mercantil a fost nutrit de mulți, în vremea celor doi ani de neutralitate a României; am auzit și atunci planul socotit al „expectativei liniștite și prietenoase” grație căreia am fi putut să ne așezăm, în ultima oră, de partea celor mai tari; dar trăgică realitate a arătat că numai din ceasul în care ne-am aruncat sabia într’uul din discursurile cumpenei, a fost cu puțință rea-

lizarea unității noastre naționale. Este cineva, printre noi, care să fi uitat că desrobirea Ardealului, plătită cu mult sânge românesc, s'a petrecut la adăpostul „angajamentelor formale anticipate“ pe cari ușurința onora le disprețuiește astăzi?

E cu totul ridicol să credem, că pentru întregirea hotarelor României am avut nevoie de alianța marilor puteri apusene, dar aceeaș alianță e indezirabilă astăzi, fiind în stare să ne păzim și singuri aceste hotare. Politica mâinilor libere, desigur, are numeroase avantaje; dar oricât ar fi de libere, mâinile nu sunt decât două. Cei cari își permit să se înveselească de „dificultățile“ pe cari ni le-a creiat Franța cu prilejul proiectului de împrumut neisbutit, trâmbițând de aci „desrobirea noastră politică“, tălmăcesc poate gândul guvernului actual al României. Bucuria lor nu găsește însă niciun ecou în opinia oamenilor chibzuiți, căci aceștia pricep lesne unde duce drumul politicei de neprevedere. Avem în fața noastră rezultatele complectei noastre izolări economice. Rețeta a fost emisă, cu mare alai, dela ghișeurile *Băncii Românești*, și în de două ani ne-a adus la strălucita mizerie de astăzi. Se vede că nu era de ajuns. Dl I. G. Duca, gelos pe reputația dlui Vintilă Brătlanu, urmărește un plan mai vast: splendida noastră izolare diplomatică, deplină și definitivă. Puși într'o penibilă poziție de inferioritate în sânul Micei Antante, satisfăcuți de neîncrederea cu cari suntem priviți în Italia, jubilând că aranjamentul cu uzinele din Franța nu s'a făcut, bun-bucuroși că n'avem nici în clin nici în mână cu Anglia, — avem mângăierea că libertatea noastră de acțiune e neștirbită.

Și pe urmă, să nu se uite, suntem în foarte buni termeni, de vreo două săptămâni, cu părintele Seipel dela Viena....

MOISE NICOARĂ

Apologia răposatului...

Un erudit slujitor al medicinei, în cugetul căruia știința aridă se înfrățește minunat cu spirituala cunoaștere a lumii, aruncase odată, într'un cerc de oameni dispuși să vorbească *de omne re scibili*, această optimistă sentință: — „Uitarea e cea mai fericită dintre toate legile omenești; în sufletul nostru se înfig, în cursul vieții, atâtea suferințe brutale, încât, dacă rănilor inimii nu s'ar cicatriza cu vremea, nepotolita durere ne-ar face să ne pierdem mințile.“ — Dacă aforismul acesta e adevărat atunci, fără îndoială, Românul n'o să-și piardă niciodată mințile lui. Uităm, slavă Domnului, ca nimeni altul... Am uitat, dintr'odată, toate experiențele trecutului, am uitat până și întâmplările de acum câțiva ani. Trecem pe de-asupra împrejurărilor cu o iuțea vertiginosă, enervați de mizeriile clipei de față, îngrijorați de perspectivele viitorului, loviți de o complectă amnezie pentru cele petrecute ieri. Respirăm, tot mai scurt, de pe o zi pe alta. Insușirea aceasta națională folosește cu deosebire bărbăților politici improvizați, — și samsarilor. Ceidintăi se bucură de uitarea care se așterne peste greșurile din ajun. Cei de-al doilea sunt nespuse de mulțumiți că nu se mai știe de când și de unde au debarcat printre noi. Istoria de mai jos o dedicăm și unora, și celorlalți.

Era pe vremea Consiliului dirigent Nu e, prin urmare, așa de mult de-atunci. Guvernul provizoriu al Ardealului se întocmise la re-pezeală, primarul sas al Sibiului fusese atât de amabil să-l găzduiască între zidurile liniștitului oraș, și d. Iuliu Maniu își exercita atribuțiile sale de dictator, cu tact, cu zâmbete și cu amânări. Trenurile, e adevărat, umblau cam rău, vama dela Predeal funcționa mai grezav decât pe timpul jandarmilor engrezi, lumea umbla zăpăcită de co'o până colo, dar peste toate nemulțumirile și peste toate lipsurile se încinsese un praznic însuflețit, o nesfârșită horă a Unirei, în care nimeni nu se gândea să ceartească. Cum se spunea pe-atunci: „preluasem imperiul“, și nu se întreba nimeni, ce facem acum cu el?

În zilele acelea de entuziasm și de dezordine, dela o gară mică de provincie, din apropierea „liniei demarcaționale” (cine-și mai aduce aminte și de ea?) au pornit de-odată: un protopop român și o cârciumăriță evreică. Protopopul apăruse pe peron mândru și radios, — încins cu brăul lui roșu, mai roșu parcă de cât ori când, — și era foarte fericit că-i fusese dat să vadă neîntrerupt minunea pe care o visase înaintea altarului: România Mare. Cârciumărița evreică, ce să zică? se înghemuise într'un colț al vagonului, și arunca mereu priviri speriate spre ușa cu geam spart, de unde avea să sosească, ca o fatalitate, primejdiosul control militar.

A trecut controlul, n'a fost niciun pericol, locomotiva s'a urnit greoaie spre Copșa mică, și în frigurosul compartiment a început inevitabila conversație... Călătorii aveau fiecare câte ceva de spus. Cârciumărița mai prinsese puțin curaj și alunecând ușor spre importantul ei vecin, șopti: — „Domnule protopop, mergi și dumneata la Sibiu, la Consiliul dirigent, te rog, acum e România Mare, noi de unde să găsim un ajutor? am și eu o rugare, vreau să aduc puțin petrol, pentru prăvălioara mea, două vagoane, nu mai mult, dacă ai vrea să mă ajuți...” Și protopopul, amețit de potopul unui insinuant discurs, rostit în mici rate, în limba maghiară, și împetrițat ici-colo cu trei vorbe românești, — ca un omagiu adus României mari, — făgădui în cele din urmă să prezinte cele două cereri, deodată. A țărănilor din comună, pentru trei vagoane de porumb, și a cârciumăriței, pentru două vagoane de petrol...

Peste două zile, cei doi tovarăși de drum s'au întâlnit în aceeași anticameră și împreună au așteptat... zadarnic, — până seara. Cârciumărița arunca din când în când o privire întrebătoare; protopopul, grav și preocupat, aștepta cu încredere. A doua zi, aproape aceeași scenă. Protopopul tot atât de preocupat, ceva mai grav chiar, dar cu ceva mai puțin încredere. Cârciumărița, de urât, mai legase o vorbă în dreapta, alta în stânga, cu unul și cu altul, așa, de curiozitate, să vadă cum mai merg târgurile. Însfârșit, ce să lungim de geaba această istorioară morală, la care ca de obicei numai desnodământul interesează, a treia zi, când să se instaleze domnul Protopop pe scaun, mereu preocupat, din ce în ce mai grav și cu încrederea sdruncinată rău, apărî ca de după o ușă secretă... ați ghicit: cârciumărița! Ținea în mână, triumfătoare, o hârtie proaspăt ștampilată, pe care o flutura ca pe un steag biruitor: — „Domnule părinte, am isprăvit, mi-a dat permisul, uite aici țidula, am avut noroc, aseară am întâlnit un domn foarte cum se cade la cofetăria *Frentz*, e consilier aici la Resort, am intrat în vorbă cu el, ne-am înțeles, și azi dimineață, cât ai clipi din ochi...” Aiurit, protopopul se cprî o clipă, brăul parcă nu-i mai era tocmai atât de roșu, și se așază încet pe scaun, scoțând un adânc suspin. Nu știu dacă el era adresat României Mari, dar cârciumărița evreică, înduioșată de atâta descurajare, se întoarse din prag și întinse o mână amicală spre nenorocosul om al bisericei: — „Știi ce, părinte, dă-mi și rugarea dumatile...”

* * *

Acesta este, bineînțeles, un basm din alte vremuri, și n'are decât o tendință distractivă. (Pe unii, poate, întâmplarea va reuși să-i amuze.) Nu vrem să desprindem nici un înțeles din acest caz, absolut autentic. Vremurile de-atunci au fost îngropate demult sub indulgența uitării. Nu se mai știe nimic, nici de operațiile comisarilor de alimentație, nici despre târgul cu permițe „în alb” din cafenelele Sibiului, nici despre lipsa groaznică de sare și de petrol, nici despre trenurile cu slănină cari sbureau spre Budapesta în timp lumea flămânzea în țară, nici despre importul coroanelor lui Bela Kun: hârtie maculatură ridicată prin stampilare la rang de-o jumătate de leu fiecare, nici de afacerile cu spirit; — toate au trecut, toate s'au iertat, toate s'au uitat...

Iată pentru ce se găesc astăzi unii cari încearcă să facă apologia răposatului Consiliu dirigent.

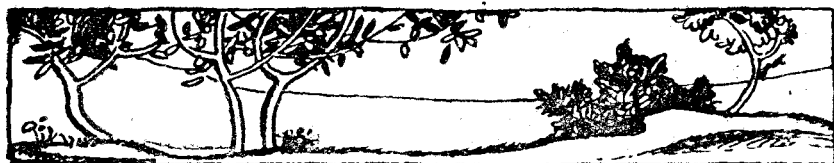
Dezastroasă e administrația liberală de astăzi, (și aici toată lumea e de acord, pentru că neplăcerile ei sunt prezente); rea a fost administrația de ieri a partidului poporului (sunt câțiva cari chiar cred așa, pentru că și lucrurile bune sunt date uitării); — o singură administrație ideală a existat pe teritoriul Ardealului dela 1918 încoace: aceea a guvernului provizoriu dela Sibiu!

E nevoie să scuturăm oare memoria dlui Iuliu Maniu pentru a-l hotărî să potolească avântul imprudenților apologeți? Să recapitulăm acest trist capitol de istorie contemporană, care constituie una din cele mai rușinoase combinații între neregulă și abuz? S'ar părea că vom fi siliți s'o facem, deoarece cu cât înaintăm mai mult în alte necazuri, cu atât crește îndrăsneala culpeșilor de ieri. Negustorii de sodă caustică și traficanții de vagoane scot capul la iveală din gaura de șarpe unde se ascuseră acum patru ani și scriu pagini pline de melancolie despre o fericită epocă dispărută, după care plânge toată obștea, — epoca de gospodărie a răposatului Consiliu dirigent.

Deocamdată, o singură amintire vrem să reinviem în fața dlui Iuliu Maniu. Știm că îi va face o deosebită plăcere. Iși mai aduce aminte, șeful partidului național, de furtunoasele întruniri ale parlamentarilor ardeleni la *Majestic*? Nu-i mai răsună niciodată în urechi indignata clamoare a propriilor săi partizani împotriva administrației pe care o prezida în Ardeal? Să reimprospătăm numai ședința aceea, când desființarea Consiliului dirigent s'a hotărât în plenul partidului național, împotriva voinței dlui Iuliu Maniu, care a fost pus într-o dureroasă minoritate, reintrunind cu propunerea sa decât trei zeci de voturi...

S'a schimbat de-atunci ceva? Ce? Bilanțul răposatului? Nu. Se schimbă însă vremurile, trec anii, și oamenii uită. Ce minunată calitate a sufletului omenesc, uitarea!...

ALEXANDRU HODOS

Scrisori din Budapesta

Democrația contelei Bethlen. — Acțiunea de lămurire a socialiștilor maghiari. — Ungaria și acordul dintre Italia și Iugoslavia — Un discurs senzațional al deputatului Gömbös.

În dicționarul de război al Mării Britanii se găsește dictonul, care spune că „numai prezența vaselor de război engleze alungă steagul dușmanilor“... Faptul că Ramsay Macdonald a ajuns la cârma guvernului din Londra a avut o repercursiune ciudată asupra orientărilor interioare ale țării ungurești. Fără ca șeful partidului laburist să se fie pronunțat asupra politicii europene, contele Bethlen, sosit din străinătate cu o bogată provizie de învățăminte, s'a grăbit să lămurească la Kaposvár opinia publică ungară, dar mai ales pe cea din străinătate, asupra sforțărilor Ungariei în vederea înlăturării unei democrații. Această democrație nu poate fi decât agrară, deoarece populației Ungariei în urma păcii dela Trianon se ocupă aproape exclusiv cu agricultura. Și contele Bethlen a adus ca argument îndrăzneț act pe care l'a săvârșit unindu-se cu reprezentantul țărânilor : Nagyatádi-Szabó.

Examinând mai deaproape democrația ungară, al cărui propovăduitor aprig s'a făcut deodată contele Bethlen, noi vom ajunge însă la concluzii absolut contrare. Este o întreprindere plină de humor să cauți democrația în formele actualului sistem de guvernământ din Ungaria...

Clasa conducătoare dinainte de război, cimentată prin tripla alianță a clerului, a marilor proprietari rurali și a capitalismului bancar, s'a continuat aproape fără nicio schimbare și în noua situație a țării. Societatea aceasta exclusivistă a primit în sânul ei și câțiva deputați țărâniști, de dragul cismelor și al sumanelor decorative, dar a înlăturat totodată orice principiu democratic din orânduelile statului. Reprezentantul tipic al acestei democrații false este contele Bethlen. El o luptat mai acerb contra democrației în timpul războiului, fiind un „anexionist implacabil, iar mai târziu, în 1919, a fost dispus să formeze un guvern cu socialiștii Garami și Peidl, pe cari acum îi anatemeză. Se poate ca democrația propovăduită la Kaposvár să inducă lumea în eroare ?¹⁾ Vremelnic va reuși să zăpăcească

¹⁾ Amintim un fragment dela întrunirea din Kaposvár. Deputatul acestei circumscripții, contele Hoyos, a declarat că *nu aprobă* „*numerus clausus*“, care înseamnă un prea mare amestec în drepturile civile, totuși a votat *pentru* menținerea acestei legi. Adică deputatul Hoyos interpretează în două feluri „*numerus*“

cercurile politice din străinătate prin organele unei propagande atât de dibaciu întocmită; deși pentru lămurirea opiniei publice apusene au călătorit la Londra deputatul socialist Peidl, împreună cu profesorul Vámbéry Rusztem, un partizan de-al lui Oszkár Jászi, cari la rândul lor vor demonstra cu fapte lămurite cuprinsul adevărat al regimului actual.

Probele acestei democrații au fost prezentate și Adunării Naționale la 24 Ianuarie 1923 într'un răsunător discurs al șefului socialiștilor. El s'a mărginit să constate numai fapte: întâi votul electoral care a produs cea mai abuzivă și coruptă alegere, creiând un Parlament fals; apoi, panamalele lui Eskütt (cu permise de export, unde sunt implicați miniștrii, soțiile și copii lor, deputați) — și așa mai departe.

Peidl a arătat strânsa înțelegere între „ebrediști” și guvern, spunând că până nu se va elucida raportul politic dintre ei, în aceasta țară nu se poate nici măcar pomeni despre democrație și libertatea conștiințelor. De atunci poliția a constatat că autorii tuturor atentatelor au fost „Ungurii cari se deșteaptă”, — până acum numai bănuți, — organizați în societăți secrete, subvenționați princiar, cu *tribunal* special revoluționar, (*vérbiróság*), care a adus trei sentințe de moarte asupra membrilor societății, vinovați că au divulgat secrete în legătură cu atentatele. Nu a fost trecut cu vederea nici raportul neprecis al guvernului Horthy față de statul maghiar. S'a afirmat respicac că Horthy este complice și autor moral al atrocităților săvârșite de brigadele teroriste de pe Pustă.

Acțiunea fără cruțare a socialiștilor, cari, încurajați de evenimentele din străinătate, pretind energic să se curme provizoratul, îndispune foarte mult pe Horthy și din cercurile bine informate transpiră știrea că guvernorul din Buda se ocupă cu ideea să abdice. În locul lui se amintește candidatura elasticului și improvizatului democrat: contele Bethlen.

* * *

Chestia împrumutului e privită în Ungaria ca o problemă de „a fi, sau nu fi.” Aparatul de stat e demult hodorogit, în gospodăria publică nu s'a aplicat nicio normă de economie, căci s'au menajat numai veleitățile de răzbunare contra vecinilor. Rezultatul acestei împrejurări a fost că factorii conducători unguri au neglijat complet chestiile de ordin politic extern. De altfel s'a dovedit că actualii agenți diplomatici unguri, moșteniți dela Hofburg, sunt incapabili de acțiuni mai serioase și importante. Astfel, se înțelege convențiile cari se încheie deiarândul între vecinii Ungariei și statele apusene au produs la început o adevărată panică în cercurile politice cași în opinia publică. Am amintit că cercurile naționaliste, care leagă nădejdi mari de Italia lui Mussolini, se consolează pe urma conven-

clausus” și are două voturi pentru această lege. Iată oglinda fidelă a stărilor publice din Ungaria. În țară se prezintă un tablou *pro domo*, iar pentru străinătate se fabrică un altul, care tălmăcește favorabil toate chestiunile la ordinea zilei. Guvernanții maghiari îndrumă acțiuni cari plac deopotrivă lui Mussolini și lui Macdonald.

ției italo-jugoslave, fiind conduse de credința că această convenție nu este sinceră și că Italia va continua și în viitor să protejeze țara ungurească. Convingerea aceasta începe să devie generală, argumentându-se că forțele centrifugale, cari sunt în deplină activitate în Jugoslavia, vor termina procesul de descompunere și fără intervenția italienilor, precum s'a întâmplat în evul mediu cu imperiul pan-sârb al țarului Dușan.

Renunțarea la Fiume din partea jugoslavilor înseamnă „o lovitură ireparabilă” pentru ideea „federățiunii jugoslave,” propagată de croați și de sloveni. „Antagonismul dintre sârbi și celelalte popoare va crește” și mișcările autonomiste croate „vor lua proporții serioase,” cauzând guvernului din Belgrad dificultăți interne de neînving. Numărul republicanilor se va spori în urma călătoriei regelui Alexandru și reginei Maria la Roma, deoarece naționaliștii sârbi socotesc că acesta este „un act de umiliță...” Pentru Ungaria constituie un eveniment important, — zic analiștii situației, — faptul că Fiume a fost cedat italienilor „fără nici o compensație.” În felul acesta, pacea dela Trianon a fost modificată cu aprobarea sârbilor, iar statele vecine (Ungaria, Bulgaria) sunt puse la adăpost sub ocrotirea Italiei, care le „garantează integritatea” actuală. Nu se poate tăgădui că se simte aici o decepție în urma loviturii uimitoare a lui Mussolini, care — spun ungerii — a forțat chiar pe Pașici să încheie pactul amical, amenințându-l că va publica convenția secretă dintre Italia și Sârbia prin care Sârbia a recunoscut dreptul Italiei asupra orașului Fiume.

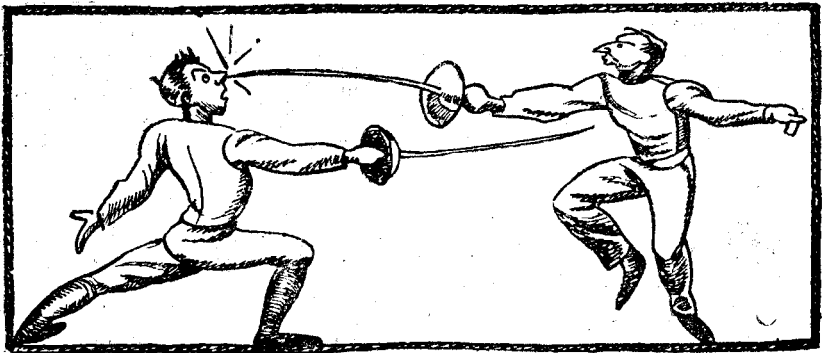
Ungurii, firește, continuă să caute raporturi de bună prietenie cu Italia, dar sunt convingși că realistul Mussolini nu le va da concursul pentru acțiune de revanșe.

* * *

Un moment interesant în politica externă, cu care vom termina această corespondență, este discursul din Cameră a deputatului Gömbös. Acest Gömbös a jucat un rol hotărâtor în ultimi ani în politica Ungariei. El a făcut actuala majoritate, el a organizat „societatea creștină” economică și militaricește. E un naționalist fanatic, dar cu destul simț pentru înțelegerea realității. El lucra până acum pentru o apropiere jugoslavă, împreună cu Nagyatádi Sabó, șeful țărăniștilor. Totuși, în ultimul lui discurs a preconizat ideea apropierei, a alianței italo-ungaro-române: „Ungurii trebuie să-și dea seama de nouile constelații reale. Față de expansiunea pangermană și față de primejdia panslavă, Ungaria trebuie să caute sprijinul forțelor, cari au interes să lupte contra celor două primejdii. Forțele acestea se grupează în jurul liniei ce pornește dela Roma, trece prin Budapesta și — oricât de curios va părea — se termină la București”.

Insemnăm deocamdată această declarație, aproape senzațională, pe răbojul nostru; cine știe, poate vom fi nevoiți, să revenim cândva asupra ei.

M. RUCĂREANU

G A Z E T A R I M A T Ă

O listă de subscripție

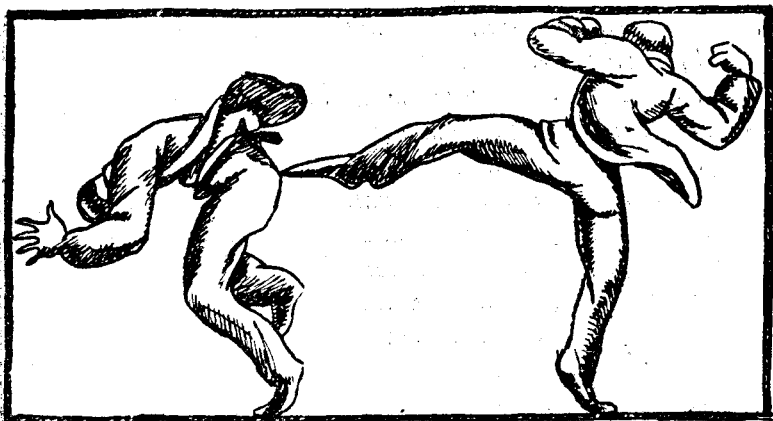
*Dnii Iuliu Mantu și Romulus
Boilă au, oferit un vagon de
scânduri pentru școalele din Blaj
Din ziarul „Unirea”*

*Vin știri din ce în ce mai grave,
Intr'un penibil angrenaj,
Stăm rău pe ambele Târnave,
Stăm rău cu școalele din Blaj!
Vintilă singur e de vină,
Pe urma ăstui om avar,
Focarul nostru de lumină
Azi a rămas c'un felinar...
O, unde-i fierberea cetății,
Când se'nvăța, aici, cu sârg?
E jale'n „Piața Libertății”
Acum, și'n zilele de târg...*

*Zadarnic luptă canonicii
C'un eroism fără egal,
De geaba jac pe mucenicii:
Capitulul n'are capital!
Sunt triste sălile de studiu.*

Ca un profit ciparian,
Și-un rău prevestitor preludiu
Sporește'n fiecare an.
Deci, dacă vă vorbesc de școală,
Vreau să vă văd înduișoși;
De vreți s'o mântuiți de-o boală
Obolul vostru, toți, să-l dați!
Impinși de generoase gânduri
Toți marii cărturari au dat:
Boilă un vagon de scânduri,
Pe care Maniu l'a'ncărcat.
Agârbiceanu, o novelă,
(Lectură pentru dormitor)
Bătrânul Ciceo o parcelă
Dintr'un cârnaț din Socodor,
Și, amintindu-și cu plăcere
De vremea când era blăjan.
Din ilustrissima lui miere
A dat și Fagure-un borcan...
Și Vaida chiar, de bună voie,
A oferit un purgativ
Să scoată Blajul din nevoie
(Acesta-i gravul „leit motiv“)
S'a'nscris pe listă fiecare:
Și popa Man c'un Protocol
Și Lazăr din Oradea-Mare
Cu trei bidoane de-alcohol,
Ș'n loc de orișice discursuri,
Intreg partidul național
L'a oferit, să fie cursuri,
Pe domnul Iacob Rozenthal!...

MICUL ZACHI
din Veza

INSEMNĂRI

Concordatul cu Sf. Scaun. Ziarele au anunțat că guvernul va numi peste puține zile o delegațiune, care urmează să plece la Roma și să trateze cu reprezentanții Vaticanului încheierea unui Concordat. În fruntea acestei misiuni va fi așezat, după cele ce se spun, dl Const. Banu: o consacrare definitivă a nepriceperei de care a dat dovadă fostul ministru al Cultelor în timpul cât a stat în fruntea acestui departament. Nu vom judeca aici sorții unei bune reușite a tratativelor, reluate sub asemenea dezolante auspicii. Interesul partidului liberal pentru problema religioasă nu poate fi egalat decât de pregătirea oamenilor săi în această direcție. Sunt două impulsuri cari se neutralizează, și al căror rezultat final, matematiceste dovedit, e zero. Reamintim însă publicului dela noi, care nu poate fi silit să-și încarce memoria cu zig-zagurile de atitudine ale partidelor noastre, violenta și păti-

mașa campanie organizată de partidul liberal, nu mai departe decât acum trei ani. Dl Octavian Goga ceruse înființarea unui minister al Cultelor. Acest departament, pe care actualul guvern al d-lui Ion I. Brătianu îl numără acum printre cele mai importante, fusese ținta unor vii atacuri din partea presei liberale, cari îl declarau un lux prea costisitor. Dar, mai cu seamă ideea de a încheia un Concordat cu Sf. Scaun, prin care să se fixeze raporturile normale dintre Statul român și catolicismul de pe teritoriul său, a ridicat un val de indignare în rândurile agenților electorali ai d-lui Jean Th. Florescu. S'au tipărit atunci articole fulminante la gazetă, s'au ținut intruniri pe culori, s'au trimis ștafete alarmante la consfăturile preoțimei ortodoxe, ridicându-se pretutindeni patriotice indignări și asmuțindu-se glasuri foarte convinse: — „Nu ne trebuie Concordat!” Planurile de opoziție ale partidului liberal pretindeau

atunci ca acest act diplomatic, cerut de însăși interesele bisericii ortodoxe, să fie prezentat ca o slăbire a acesteia.

Acuzația era ridicolă, deoarece în aceeșă vreme, d. Octavian Goga, cu o stăruință pe care succesorii săi n'au mai găsit-o, urmărirea realizarea cu un ceas mai de timpuriu a unificării celor patru ramuri ale bisericii ortodoxe. Astăzi, când partidul liberal reîncepe tratativele cu Vaticanul, gălăgia pe care o făcea atunci merită și un alt comentariu. Cazul nu e nou și nu e izolat. D-l Vintilă Brătianu a ponegрит cu învierșunare legea fiscală a d-lui N. Titulescu, pentru a o copia după un an. D-l I. G. Duca a ironizat Mica Antantă, pentru a o glorifica fiind ministru de Externe. Dl Gh. Mărzescu a combătut întemeierea ministerului Muncei, găsindu-l inutil, ca să prezideze apoi bifurcarea lui. Va să zică, o atitudine, în opoziție, și o altă atitudine, la guvern, față de aceeaș instituție... Iată morala vechiului politicianism, de care nu ne-am desbărat încă. Iată izvorul neîncrederei cu care, pe deplin justificat, publicul românesc a început să privească făgăduielile partidelor noastre politice. Nesinceritatea a fost ridicată la rangul de dogmă. Inconsecvența e o armă consacrată. Răspunderea unei atitudini nu mai leagă pe nimeni.

Cazul cu proiectul Concordatului e caracteristic. Ce-or fi zicând, oare, preoții cari se frământau atât de îngrijorați, într'o după amiază de iarnă, în infierbântata sală de pe bulevardul Pake din Capitală? Agenții electorali ai d-lui Jean Th. Florescu au apucat acum pe drumul Vaticanului...

Tricolorul. → Ardealul l'a visat ani de-arândul... L'a zărit ivindu-se pentru o clipă, ca un semn de mântuire de după creștele Carpaților în toamna anului 1916, și l'a ridicat doi ani mai

târziu, ca un simbol de biruință împotriva vremii, pe de-asupra adunării dela Alba-Iulia. Mulți mucenici necunoscuți l'au stropit cu sângele lor. Multe gloanțe l'au sfâșiat. Prin multe vijelii a plutit neînchinata lui pajură. Le-am văzut și noi, de-atâtea ori, înșiruindu-se glorioasele fașii de roșu, de galben și de albastru, și ne învățasem să le dorim cu patimă. Flamura libertății ne-a sosit în mijlocul uralelor, purtată în vârful baionetelor; din rândurile strânse ale flăcăilor mărunți și ageri, că pasul viu și apăsător, se desprindea un cântec naiv și eroic:

Nimic pe lume nu-i mai sfânt,

Decât să mori ca vândător

Înfășurat în Tricolor!...

Astăzi, steagul care a fost înfipt cândva în inima redutei dela Grivița apare în podul prăvăliei de mărunțișuri al fraților Braunfeld, motorolit și ieșit la soare, ori de câteori dl Georgetel Mărzescu sau dl Nicușor Săveanu binevoește să calce pe pământul eliberat al Ardealului. Încă una din icoanele dragi inimelor noastre, pe care o pângărește zilnic contactul cu lingușirea și idolatria oficială. Ar putea să pară multora un basm de necrezut, o anecdotă bună de plasat într'un orășel din coloniile africane, dar noi cunoaștem cazul petrecut într'un județ mai ferit al Ardealului, unde s'a dat ordin ca toată lumea să arboreze mândrul nostru tricolor, pentru că dl prefect își serba în ziua aceea aniversarea fericitei sale nașteri. Și frații Braunfeld au scos din nou, la gura dinspre stradă a popului, un steag decolorat și ieșit la soare, simbolul sacru și vitejesc al Patriei noastre scumpe.

Fără îndoială, Ardealul se românezează!

Clujul în plină revoluție. N'am fi crezut nici noi, pașnici locuitori ai

frământatei cetăți de pe malurile So-meșului, dacă n'am fi citit negru pe alb, la gazetă. (Nevasta lui Gavrilă Lungu, eroina unei povestiri a prietenului nostru Septimiu Popa, zice că gazetele nu mint niciodată.) Mai cu seamă că știrea a fost adusă de *Adevărul*:

„Cluj, 16 — *Studentii au încercat aseară să facă o nouă manifestație.*

Timp de 3 ore Clujul avea aspectul unui oraș în plină revoluție. Poliția a fost nevoită să recurgă la forța armată.“

Noi, mărturisim drept, nu știm nimic. Evenimente mari au trecut pe lângă noi, am trăit trei ceasuri în mijlocul unui oraș în plină revoluție, poliția a recurs la forța armată, și nimănui n'a aflat nimic. Afară, bineînțeles, de corespondentul *Adevărului*. Dl Leonard Parkerow, cu simțul de observație specific nouilor sosiți, a fost de față pretutindeni, spectator nevinovat al vijelioasei desantării, a privit dintr'un colț intervenția armatei, a leșinat în cele din urmă, și când s'a trezit a expediat dintr'o singură răsufire telegrama de mai sus.

Ne închipuim ușor panica deslănțuită în redacția *Adevărului*... Clujul a devenit de mult o turburătoare obsesie. Dar, ce sunt de vină cititorii incidentali ai tipăriturilor din strada Sărindar, și cu ce au greșit ei, să privească întâmplările din Ardeal prin ochii bulbucați de frică a unui corespondent timorat? Dl Iacob Rozenthal ar putea să expedieze la Cluj un trimis special ceva mai curajos.

Tenorul Grozăvescu. Cine ar fi crezut, că sfiosul cântăreț pe care l'am ascultat pentru întâia oară în iarna anului 1920 pe scena Operei din Cluj, va trece în atât de scurtă vreme granița pentru a culege laurii unor răsunătoare triumfuri. Privedeam, cu

toate aceste, de pe atunci, frumoasa ursită a strălucitului său glas, plin de mlădiere și de avânt, cu atât de generoase izbucniri metalice în notele înalte. Temperamentul capricios al tânărului artist bănățean, pe de o parte, graba sa de a ieși la larg, pe de alta, l'au îndepărtat din Cluj mai curând decât am fi dorit, și, poate, mai repede decât ar fi cerut nerăbdătoarea-i carieră. Am răstoit, zilele acestea, gazetele din Viena și din Budapesta; ele nu cruță elogiile la adresa lui Traian Grozăvescu și-i prevăd o scurtă cale spre celebritate. Câteva cronicari și-au adus aminte, cu înțeles, de gloria lui Caruso.

Acestor scurte rânduri, în cinstea unui compatriot care-și croiește un drum spre piscurile celebrității, li s'ar putea adăuga un amuzant *post-scriptum*. Presa maghiară nu recunoaște în Grozăvescu numai un viitor tenor de mare renume, ci și... un fost cetățean al Ungariei; se plânge deci că nici Mario Cavaradossi nici locotenentul Pinkerton n'au cântat în ungurește! Îndârjiții naționaliști dela Budapesta ar fi gata să se plângă la „Liga Națiunilor“ că am anexat, fără niciun drept istoric, glasul simpaticului tenor...

Intre călimară și cugetare. Kirilanulea Iovanachi; ce-și mai zice și Ion Vinea, — unul din cei mai do-lofani chiu-langii ai războiului, prăpădește buntățite de proiectile făcând „mizerii“ dlui Al. Mavrodi. Ci-că directorul *Viitorului* ar fi unul dintre acei gazetari cari „cugetă fără să scrie“, de aceea confratele nostru Ion Iovanachi, care obișnuiește să scrie fără să cugete, e indignat nevoie mare.

Nu ne vom face noi apărătorii dlui Al. Mavrodi, pentru a determina relațiunile dintre călimară și cugetarea sa. Eu openii dela *Cuvântul Liber* aveam însă, înaintea ochilor, exemplul dlui

Iacob Rozenthal, acest excelent intelectual, care îndeplinește deopotrivă cele două calități cerute unui publicist: nici nu cugetă și nici nu scrie...

Protocoloalele dela Gherla. Cetitorii pot să fie liniștiți, rândurile de mai jos n'au nimic de-afacé cu „Protocoloalele înțelepților din Sion”. Protocoloalele dela Gherla sunt ale părintelui Man, profesor la Academia teologică, deputat din partidul național și client bine văzut al varietelui dela „Majestic”. (Ce să-i faci, dacă ispita s'a așezat tocmai dedesubtul clubului!) Părintele Man dela Gherla era unul dintre admiratorii cei mai devotați ai regretatului Woodrow Wilson. La moartea fostului președinte al Statelor Unite, înimosul călugăr a plâns amar, a oftat adânc, și, în semn de doliu, nu s'a spălat trei zile. Cu toată durerea care a sguudit simțitoarea sa inimă, părintele Man nu și-a uitat însă protocoloalele. S'a dus ată la legația Americii, a depus acolo o lacrimă și două cărți de vizită, a ținut un mic discurs funebru și paltonul dlui Iuliu Maniu, apoi s'a pornit în grabă la prietenul său Vasile Stoica, fost conte de Avrig, ca să'l întrebe cum se zice pe englezește: „Dumnezeu să-l ierte”.

Vă închipuiți, deci, indignarea părintelui Man, când a aflat că dl Ion I. Brătianu nu s'a gândit să facă o vizită ministrului Statelor Unite din București pentru a exprima regretele României, și că, prin urmare, guvernul nu și-a făcut datoria. Degeaba i s'a explicat, că minist'ul nostru dela Washington a îndeplinit la timp această tristă însărcinare, de geaba i s'a spus că guvernul a transmis condoleanțele sale prin guvernul american, degeaba, însăfârșit, i s'a lămurit că așa se obișnuiește, — impetuosul călugăr e convins că s'a convins o catastrofală gafă și o strigătoare impietate.

Te poți cu protocoloalele dela Gherla!

Falsificarea statisticeii. La foarte însuflețita întrunire a „Acțiunii Românești” din Cluj, prezidată de dl Aurel Ciortea, rectorul Academiei comerciale, unul dintre oratori a făcut o gravă destăinuire, arătând că statistica oficială a populației a fost cu știință falsificată pentru a ascunde adevăratul număr al străinilor dela noi. Dl Emil D. Vasiliu, autorul unui serios studiu cu privire la „Situția demografică a României”, despre care s'a vorbit și în *Tara Noastră* a arătat, ca fiind vinovați de aceste falsificări intenționate, în primul rând pe dl Leonida Colescu (Leon Kohl) fostul director general al statisticeii, și în al doilea rând pe dl N. Ionescu, urmașul său. Fără să-și utilizeze deocamdată toate dovezile, dl Vasiliu a indicat căile pe cari s'au operat amintitele mistificări. În mod sistematic, scăderile continue ale nașterilor la români față de creșterile continue ale străinilor au fost ascunse. Intre creșterile reale ale streinilor și cele anunțate în mod oficial e o diferență simțitoare, *deoarece imigranții au fost omiși dela recensământ.* Oratorul a cerut îndepărtarea d. or Kohl și Ionescu din comisia pentru facerea noului recensământ, aruncându-le dinainte bănuiala că vor continua să opereze pentru camuflarea surplusului de străini care ne-a copleșit.

Acuzația e prea gravă pentruca să n'o relevăm și să nu nădăjduim că dl Vasiliu o va amplifica o cu probe amănunțite. Așteptăm.

Samsarul internațional și mercenarii lui. — Nu ne-am mirat de fel, când am citit în *Cuvântul Liber* această excelentă revistă de doctrină cosmopolită a dlui Brauer-Grauer, o călduroasă pledoarie în favoarea samsarului internațional. Apărarea aceasta e iscălită de un băiat de serviciu dela *Adevărul*, anume Eugen Filotti, care se vede treaba că primește o simbrie destul

de bună, pentru a exercita odată pe săptămână această rău mirositoare meserie periodică. Ci-că noi facem aici la *Țara Noastră*, o ieftină demagogie, atunci când pomenim despre aventurieri îmbogățiți peste noapte pe spina țării, despre scursorile Galiției prelinse asupra crașelor noastre înstrăinate, despre amatorii de câștiguri ușoare, fără nicio legătură cu acest pământ, veniți din toate părțile să ne exploateze... Așa ceva nu există decât în imaginația aprinsă a unor tinere frunți infierbântate și în scoteala utilitaristă a unor ambițioși politici.

Nu luăm în nume de rău dlui Eugen Filotti această umanitară ocrotire pe seama misitului european. Mai întâi, pentru că de aceea a apărut *Cuvântul Liber*. Pe urmă, pentru că din cerneala furnizată de d. Iacob Rozenhal nu se pot prelinge altfel de cuvinte. Înșfârșit, pentru că sluga nu se revoltă împotriva stăpânului decât atunci când nu e plătită cum se cade. Există și un devotament al stomacului...

Răsfoind revistele... Al 11-lea număr din *Gândirea* (Anul III) se înfățișează în același vestmânt îngrijit, aproape luxos, aducând de data aceasta reușite reproduceri de pe câteva pânze ale pictorului Dărăscu. Conținutul literar țintește să impace un echilibrat eclecticism literar. D. Ion Pillat schițează, în câte opt strofe, cele patru anotimpuri din „Satul său“, cu un cuc pițit sub frunză, primăvara, cu nori suflați în aur ruginiu, vara, cu plopi în galbeniși de moarte, toamna, cu zurgălăi și cu amintiri, iarna. Poezia nouă se bifurcă, întâi cu dl Ion Minulescu,

ale cărui versuri le-am privit cândva în „Caleidoscopul“ lui A. Mirea:

...*Eram într'un compartiment de clasa I,
Cu geamul mat, pietrificat de ger,
Și canapeaua roșie de pluș
Sub care fredona 'n calorifer
Sensibil ca o coardă sub arcuș
Un vag susur de samovar rusesc...*

(Nu e, desigur, o romanță pentru mai târziu.) Apoi, de cealaltă parte se prezintă d. Lucian Blaga, poetul cerebral, cu următoarele psalmuri lui Dumnezeu:

*Ești muta, neclintita identitate,
(rotunjit în sine a este a,)
nu ceri nimic.
Nici măcar rugăciunea mea.*

Printre aceste ondulări de modernism, o novelă din valea Topologului, de Ion Slavici. Interesante, notele despre cazul dela „Cuibul cu barză“ ale dlui Nichifor Crainic. Categorice, rândurile de refuz față de lozinca europenismului dela *Cuvântul Liber*...

— *Junimea literară* din Cernăuți apare cu oarecare întârziere. Primim abia acum numărul pe Decembrie 1923. Reținem caldă închinare în memoria poetului bucovinean N. Dracea, datorită dlui Leca Morariu, și studiul despre Ion Grămadă, iscălit de Const. Loghin. Versuri de Gh. Rotică, G. Voevidca, și alții. Numeroase recenzii și cronici.

— *Săptămâna politică* apare săptămânal, la Iași. Primim al 3-lea număr, cu articole de Costin Sturza, Constantin Negruzzi, Al. O. Teodorescu și dr. Gr. Alexandrescu.